

HISTORYCZNE OPISANIE POWSTANIA, ROZWOJU I PRZEJĘCIA MIASTA DREZDENKA

Miasto Drezdenko leży w przyjemnej okolicy nad Notecią, w odległości I mili od Prus i I mili od Polski. Grunty orne są tu złe i nieliczne, zaś łąki rosną znacznie lepiej. Drezdenko należy do powiatu Strzelce Krajeńskie, początkowo miasto było bardzo małe i bez znaczenia. Czas jego powstania nie jest dokładnie znany, sięga starożytności, a Grundling (Atlas pag.288) utrzymywał, że miejscowość ta jest najstarsza w Nowej Marchii. Już w 1317 r. margrabia Brandenburski Waldemar przekazał Drezdenko Henrykowi i Borchardtowi von der Osten, potem jednak wróciło ono z powrotem do władców tych ziem, rok [tego wydarzenia] nie jest znany.

Herbem miasta jest czarny orzeł o rozpostartych skrzydłach ze złotym sercem na piersiach i złotą gwiazdą na rozpostartym ogonie.

Pomiędzy miastem a królewskim majątkiem Holm, 24 maja 1603 roku nad ranem, elektor Joachim Friedrich oddał do użytku twierdzę, wybudowaną jako osłonę przed napadem Polaków. Szwedzi podstępnie ją zdobyli i posiadali do 1650 r. W roku 1758, w czerwcu, Prusacy ewakuowali się i ostatni komendant twierdzy von Schwerin ustąpił przed zbliżającą się wojną z Rosją, Twierdza Drezdenko zajęta przez rosyjskiego pułkownika von Molina została solidniej umocniona i Rosjanie zatrzymali ją w swoim posiadaniu aż do pokoju zawartego w 1762 r. W roku 1763 król pruski twierdzę zlikwidował. Arsenał, kościół, prochownię i skład amunicji odstąpił przybyłemu z Poznania radcy komercyjnemu Treppmacherowi za kwotę 600 talarów, dla zorganizowania tu hurtowni. Zaś 1/3 powierzchni budynków twierdzy i koszar ofiarował król na potrzeby sprowadzanych kolonistów. Ostatnimi komendantami twierdzy byli: von Kliezing, von Borok, von Erlach i von Schwerin.

Miasto nie posiada murów, ale ze wszystkich stron jest otoczone wodą. Zostało bardzo powiększone przez założone na esplanadzie [pas pustej przestrzeni przed fortyfikacją pozostawiony dla dobrej widoczności] i lodowisku [?] Nowe Miasto. Drezdenko ma 269 domów i 3 bramy, które zostały nazwane: Niemiecka, Polska i Holm. Ogólna liczba dusz, Starego i Nowego Miasta, twierdzy, rawelinu [?] i przedmieść przed Polską Bramą, wynosi 2055, wyjąwszy zamieszkujących w mieście Żydów - 93 dusze.

W mieście znajduje się 6 ulic głównych, 4 ulice poprzeczne, Nowy i Stary Rynek.

Nad miastem i kościołem farnym patronat sprawuje Magistrat, także nad szkołami dla dziewcząt i chłopców. W kościele działa proboszcz i diakon, zostali oni ostatnio wybrani przez magistrat, obaj obsługują kilka wsi i kolonii jako filie. Tak, więc proboszcz odprawia nabożeństwo główne, zaś diakon nabożeństwo poranne. Obaj także, na zmianę, odprawiają nieszpory lub nabożeństwo popołudniowe. W szkole dla chłopców istnieje stanowisko rektora i kantora, zaś w szkole dla dziewcząt uczy organista. Magistrat składa się z czterech członków:

1. Burmistrza, który jest jednocześnie sędzią,
2. Zastępcy Burmistrza, który jest szefem policji i jednocześnie rejestratorem, który prowadzi księgi urzędowe i kancelarię,
3. Senatora, który jest jednocześnie kamlarzem [skarbnikiem] i poborcą kas: społecznej, stemplowej i ogniowej,
4. Senatora, który jest jednocześnie inspektorem policji i fabryk.

Kiedy jeden z członków odchodzi, magistrat posiada prawo przeprowadzenia wyborów [nowego członka magistratu].

Poza tym, w mieście znajdują się urzędy publiczne:

1. Królewski Urząd Poczty,
2. Królewski Urząd Akcyzowy,
3. Królewski Urząd Celny,
4. Faktoria Solna,
5. Magazyn Eksportowy Tytoniu,
6. Inspektorat Stawów
7. Cztery magazyny dystrybucji tytoniu,
8. Loteria [przyjmowanie zakładów].

Drezdenko ma charakter miasta bezpośredniego [podlega bezpośrednio władzy króla] i posiada

prawo wyższego i niższego sądownictwa.

Od 1765 r. handluje się tu wszelkimi towarami. Handel winem i artykułami kolonialnymi jest bardzo ożywiony, od kiedy to radca handlowy Treppmacher z Poznania i kupiec Jantzen z Hamburga, w 1769 roku, tu się urządzili. Handel ten, przez obu prowadzony jest zarówno w hurcie jak i detalu. Towary częściowo są wysyłane do Polski a wspaniałe węgierskie wino z przedsiębiorstwa handlowego Treppmachera było ekspediowane aż na szwedzki dwór królewski do Sztokholmu. Ponadto kupiec Jantzen i fabrykant Otto Schwarz założyli warzelnię mydła, które dzięki zezwoleniu na sprzedaż do Polski i innych miejscowości, dobrze zbywano. Obecny ożywiony rozwój handlu jest widoczny również w tym, że np. przed 20 laty, w mieście Drezdenku mieszkający, trzej mistrzowie bednarscy nie mieli nic do roboty i żyli w ubóstwie, teraz natomiast dziewięciu mistrzów bednarskich tu się znajduje, którzy wraz ze swoimi czeladnikami i uczniami mają codziennie tyle pracy, że ledwie ją mogą wykonać.

Żegluga na Noteci wymaga silnej ręki [?], tym bardziej, że od kiedy Noteć i Wisła zostały połączone poprzez wspaniałą kanał okazuje się, że corocznie około 2000 statków opłaca za przejazd, jako że Notecią koło Drezdenka aż do Wisły i do Warszawy, tam i z powrotem, one pływają, podczas gdy w minionych czasach rocznie pływały tylko nieliczne łodzie z solą do faktorii w Drezdenku lub łodzie weselne [?]. Rozwojowi handlu sprzyja fakt, że Drezdenko, wraz z miastami takimi jak Mamel, Tylża, Królewiec w Prusach, Elbląg, Bydgoszcz i Wrocław, zostało łaskawie uprzywilejowane przez Koronę i Republikę [?] Polską taryfą cła ogólnego z 24 maja 1775 r., dzięki czemu posiada zezwolenie na wywóz do Polski obcych jedwabnych tkanin do zagranicznej sprzedaży. Pod warunkiem jednak, że opłaca Polakom, zgodnie z cłem wywozowym obowiązującym w narodowym handlu 4% za połowę ceny zakupu wyrobów fabrycznych różnego rodzaju, pochodzących z obcych krajów. W przeciwnym razie do tych tkanin zastosowana będzie zasada jak przy imporcie, to jest jakby się je bezpośrednio z zagranicy przywoziło.

Na rynku miejskim w Drezdenku prowadzony jest handel podolskimi i ukraińskimi wołami. Stał się on tak znaczący, że od 1772 r. z Berlina do Prus przez Drezdenko założono nową trasę poczty. Często przejeżdżający kurierzy, sztafety i ekstra poczty [?] spowodowały, że wzrosło znacznie zaopatrzenie miasta w żywność. Rzeczywiste dochody miasta nigdy nie mogły być korzystniejsze. Bilans zysków z akcyzy i ceł, do roku 1769 wyniósł 1360 talarów rocznie, od roku 1769 do 1784/5 można by obliczyć, że za rok bardzo dokładnie przypada 15.000 talarów dochodów z tego tytułu (w 1794 r. akcyza i cło a także cło za przepłynięcie kanału Noteci przyniosły dochód w wysokości 23.000 do 24.000 talarów). Obowiązki spoczywające na mieszczanach polegają między innymi na tym, że, ponieważ miasto nie świadczy kwater dla wojska, mieszczanie pełnią wachtę przy bramach, mając dozór nad przechodzącymi tędy rekrutami i zapewniając transport dla nich. Jeśli chodzi o transport rekrutów to stacjonująca tu od 1774 r. komenda dragonów z 20 końmi do ćwiczeń i parad wyprowadziła się przed dwoma miesiącami, to znaczy na początku roku. W mieście jest za to, zakwaterowany na dobre szwadron dragonów. Mieszczanie muszą wykonywać miesięcznie, ale tylko za przyjęciem najniższej stawki: szarwark [obowiązkowe uczestnictwo w pracach publicznych, przeważnie przy utrzymaniu dróg, mostów i wałów przeciwpowodziowych] w mieście i obok miasta, co określa kamera i kasa miejska. Odmawianie wykonania nie wchodzi w rachubę. Wyznacza się także naganiaczy do organizowanych polowań na wilki, muszą też rocznie wykonywać roboty fizyczne, a do tutejszego Urzędu Domenalnego, zbierając spośród siebie, wpłacić 20 talarów rocznie w zamian za usługi.

Do rady i urzędu miejskiego, jako własność należą:

1. Kolonia Rąpin (Eschbruch) z 4. holenderskimi gospodarstwami, co stanowi 163 morgi,
 2. Kolonia Osów (Neu Ulm) z 30. gospodarstwami, 900. morgami i szkołą,
 3. Kolonia Mielitz Winkel (Milicz?) z 4. holenderskimi gospodarstwami o pow. 200. morg.
- Dochód z koloni wyniósł nieco ponad 516 talarów.

Do praw i przywilejów mieszczan należą:

1. Możliwość pobierania drewna na budowę i remonty z królewskich wrzosowisk w zamian za ustaloną opłatę.
2. Prawo do zbierania drewna na opał. Odpady i luźno leżące gałęzie bez opłaty.
3. Poza tym jak w innych miastach, corocznie pobierano zwyczajowy, naliczany przez kasę akcyzową, podatek od zasiewów, siana, ogrodów i bydła. Od jakiegoś czasu daje się zauważyć, że mieszczaństwo drezdeneckie nie wywiązuje się z tych zobowiązań, czując się od nich zupełnie

zwolnionym.

4. Miasto Drezdenko posiada bardzo mało gruntów uprawnych a ze strony niemieckiej nie otrzymuje dostaw zboża. Dlatego od wielu lat zezwolono na dostawę zboża polskiego, jednak nie dla handlu i zysków. Ustalono, bowiem, że Nowa Noteć jest barierą i żadne zboże polskie nie może i przedostawać się przez bramę Niemiecką.

W archiwum ratusza w Drezdenku znajdują się następujące cenne dokumenty:

1. Przywilej nadany miastu przez margrabiego Jana z Kostrzyna, w środę po czwartej niedzieli Wielkiego Postu 1539 r., w którym zatwierdza on wcześniejszy przywilej swego ojca elektora Joachima, nadany Drezdenku w Kolonii nad Szprewą, w niedzielę Wielkiego Tygodnia 1526 r.
2. Przywilej nadany miastu przez elektora Johanna Georga w Landsbergu w piątek po czwartej niedzieli Wielkiego Postu 1571 r.
3. Przywilej nadany miastu przez elektora Joachima Friedricha w Kostrzynie, 26 sierpnia 1598 r.
4. Przywilej nadany miastu przez elektora Johanna Sigismunda w Kolonii nad Szprewą, 15 czerwca 1610 r.
5. Przywilej nadany miastu przez elektora Georga Wilhelma w Landsbergu nad Wartą, 12 lipca 1620 r.
6. Przywilej nadany miastu przez elektora Friedricha Wilhelma w Kostrzynie, 6 czerwca 1643.
7. Przywilej nadany miastu przez elektora Friedricha III, w Kostrzynie, 29 czerwiec 1692.
8. Kontrakt zawarty w Drezdenku, dnia 4 lutego 1765, za zgodą królewską, z dnia 24 maja 1765 roku, dotyczący zamiany gruntów i łąk należących do miasta; w związku z zakładaniem kolonii na nadnoteckich mokradłach.
9. Reces [ugoda, odstąpienie od sporu] graniczny pomiędzy Królewskim Urzędem Domenalnym w Drezdenku a miastem Drezdenko, z 3 października 1765.
10. Umowa pomiędzy Urzędem Domenalnym a Urzędem Miasta Drezdenko, w związku z łąkami położonymi pomiędzy długimi ogrodami i Zgniłą Notecią, z 7 lipca 1788, zatwierdzona w Berlinie, 29 kwietnia 1789.

Drezdenko 15 lipca 1785

Burmistrz i Rajca
/-/ Röhl

Do tego miejsca trzykrotnie przepisano i przesłano do miejscowego komisarza.